

POSTANOWIENIE

Dnia 2 grudnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Halina Kiryło

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 26 października 2010 r., i Sądu Apelacyjnego z dnia 27 stycznia 2011 r., po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 2 grudnia 2011 r., zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 29 sierpnia 2011 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 29 sierpnia 2011 r., odrzucił wniesioną przez ubezpieczonego J. M. skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 26 października 2010 r., oraz prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 27 stycznia 2011 r.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ubezpieczony jako podstawę żądania wznowienia postępowania wskazał wykrycie nowych okoliczności faktycznych i środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy. Okoliczność tę

stanowiło zaś to, iż organ rentowy zaliczył J. R. pracę na stanowisku kierownika sekcji zaopatrzenia w materiały ogniotrwałe i odlewnicze w okresie od dnia 1 października 1979 r. do dnia 31 sierpnia 1999 r. w Hucie [...] S.A. jako pracę warunkach szczególnych, podczas gdy wnioskodawcy nie uznano za taką pracę tego samego rodzaju pracy wykonywanej przez niego w okresie od dnia 1 października 1979 r. do dnia 31 października 1986 r. Ubezpieczony podał także, iż o wspomnianej okoliczności dowiedział się w dniu 1 marca 2011 r.

Sąd drugiej instancji przypomniał regulacje prawne związane z instytucją skargi o wznowienie postępowania oraz stwierdził, że wskazana przez ubezpieczonego okoliczność faktyczna nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania, ponieważ z powodu wykrycia nowych okoliczności lub środków dowodowych (art. 403 § 2 k.p.c.) można żądać wznowienia postępowania jedynie wówczas, gdy mogłyby mieć one wpływ na wynik sprawy, a strona nie mogła ich powołać w poprzednim postępowaniu. Powołana przez ubezpieczonego okoliczność, iż J. R. ZUS zaliczył okres pracy na stanowisku kierownika sekcji zaopatrzenia w materiały ogniotrwałe i odlewnicze w Hucie jako okres pracy w warunkach szczególnych, nie mogła mieć natomiast wpływu na wydane w sprawie prawomocne orzeczenie sądu, albowiem Sąd Okręgowy przeprowadził własne postępowanie dowodowe na okoliczność charakteru pracy ubezpieczonego na tym stanowisku i poczynił własne ustalenia w tym zakresie, opierając się na zeznaniach świadków, ich aktach osobowych, aktach osobowych ubezpieczonego oraz opinii biegłego z zakresu BHP. Powołanie się przez skarżącego na decyzję organu rentowego przyznającą innemu pracownikowi Huty [...], zatrudnionemu na takim samym stanowisku, nie może zostać uznane za nowy dowód mogący wpłynąć na wydane już rozstrzygnięcie, skoro sąd ustalił stan faktyczny w tym zakresie na podstawie dowodów bezpośrednich, zaś decyzja organu rentowego dotycząca innego pracownika i stanu faktycznego nie wpływa na wiarygodność przeprowadzonych dowodów, w szczególności z opinii biegłego. Sąd Apelacyjny podkreślił także, iż wykładnia art. 430 § 2 k.p.c. prowadzi do wniosku, że chodzi w nim o takie okoliczności faktyczne, względnie dowody, które uzasadniają przytoczone we wniosku żądanie. Istotność dla sprawy nowych faktów i dowodów ocenia się bowiem z punktu widzenia ich wpływu na treść decyzji ostatecznej. Z

tych przyczyn skarga ubezpieczonego jako nieoparta na ustawowej podstawie wznowienia podlegała zatem odrzuceniu na mocy art. 410 § 1 k.p.c.

Zażalenie od powyżej przedstawionego postanowienia wniosk reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika ubezpieczony J. M., zaskarżając to postanowienie i wnosząc o jego uchylenie.

Nie wskazując podstaw zaskarżenia, skarżący podniósł równocześnie, iż nie zgadza się z zaskarżonym postanowieniem, gdyż jego zdaniem „obowiązkiem sądu jest przeprowadzenie wszelkich dowodów, a w szczególności faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie”. Fakt, że współpracownik ubezpieczonego wykonujący tego samego rodzaju pracę i w tym samym czasie, którą to pracę uznano za wykonywaną w warunkach szczególnych, stanowi zaś dowód, że postępowanie prowadzone przez Sąd Okręgowy było wadliwe, a przynajmniej nie w pełni wyjaśniające wszystkie okoliczności faktyczne w tej sprawie. Dlatego koniecznym wydaje się przeprowadzenie dowodu z zeznań Jana R. w celu ustalenia, jakiego rodzaju pracę wykonywał ubezpieczony, w jakim wymiarze i w jakim charakterze w porównaniu z pracą przez niego wykonywaną. Niewyjaśnienie tych okoliczności rodzi podejrzenie, że organy rentowe w sposób dowolny i wybiórczy ustalają prawa do świadczeń emerytalnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wstępnie Sąd Najwyższy uznał za konieczne przypomnieć, że zgodnie z art. 399 § 1 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem, zaś na podstawie określonej w art. 401¹ również w razie zakończenia go postanowieniem (art. 399 § 2 k.p.c.), jednakże tylko w wypadkach przewidzianych w dziale VI Kodeksu postępowania cywilnego. Wynika to z faktu, iż skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem pozwalającym na wzruszenie prawomocnych orzeczeń sądowych, korzystających co do zasady z powagi rzeczy osądzonej (vide : art. 366 k.p.c.) i wiążących nie tylko strony postępowania i sąd, który wydał to orzeczenie, ale również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby (vide : art. 365 § 1 k.p.c.). Dlatego skarga o

wznowienie postępowania musi podlegać szczególnym rygorom, zarówno w zakresie formy, jak i treści (zawartości). Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 lipca 2006r., I PK 5/06 (Wokanda 2006 nr 11, poz. 33), skarga o wznowienie postępowania nie jest narzędziem służącym zapewnianiu jednolitości orzeczeń, nawet w sprawach o roszczenia oparte na jednakowych podstawach faktycznych i prawnych. Możliwość ponownego rozpoznania prawomocnie zakończonej sprawy na skutek skargi o wznowienie postępowania otwiera się tylko wówczas, gdy zaistnieje jedna z ustawowych podstaw wymienionych w Kodeksie postępowania cywilnego.

Stosownie do art. 409 k.p.c. skarga o wznowienie postępowania powinna zatem czynić zadość warunkom pozwu oraz zawierać oznaczenie zaskarżonego orzeczenia, podstawę wznowienia i jej uzasadnienie, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi oraz wnioski o uchylenie lub zmianę zaskarżonego orzeczenia. Sąd właściwy do rozpoznania skargi w pierwszej kolejności dokonuje oceny, czy wymienione wymogi formalne skargi zostały spełnione, a następnie na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. odrzuca ją, jeżeli została wniesiona po upływie przepisanej terminu, była niedopuszczalna lub nieoparta na ustawowej podstawie. Warunkiem możliwości rozpatrywania zasadności skargi jest przy tym łączne spełnienie wszystkich warunków wskazanych w cytowanym przepisie. Brak nawet jednego z nich sprawia zaś, że rozpatrywanie sprawy nie jest możliwe. Dlatego też stwierdzenie braku choćby jednego z tych warunków powoduje odrzucenie skargi.

Ustawowe podstawy wznowienia postępowania zostały wymienione w art. 401 k.p.c., art. 401¹ k.p.c. oraz art. 403 k.p.c., przy czym pierwszy z tych przepisów wskazuje na przypadki nieważności postępowania, drugi na niekonstytucyjność aktu prawnego będącego podstawą orzeczenia stwierdzoną orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, trzeci natomiast na tzw. właściwe przyczyny restytucyjne, z których dwie pierwsze są związane z oparciem zaskarżonego wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym oraz na uzyskaniu owego wyroku za pomocą przestępstwa, a kolejne z późniejszym wykryciem prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo takich okoliczności faktycznych

lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

W zażaleniu skarżący, co już wcześniej zostało podkreślone, w ogóle nie wskazał podstawy zaskarżenia, jednakże odwołanie się przez niego do „dowodów (...) i faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie” przemawia za przyjęciem tezy, iż chodziło mu zapewne o podstawę wznowienia postępowania, o której mowa w art. 403 § 2 k.p.c. Trzeba zatem stwierdzić, że przepis ten kładzie nacisk na to, iż wykrycie wymienionych w nim okoliczności faktycznych lub środków dowodowych musi być późniejsze, co oznacza, że musi do niego dojść po uprawomocnieniu się wyroku, a więc w sytuacji, w której powoływanie się na okoliczności faktyczne lub środki dowodowe było już niemożliwe. Wykrycie należy z kolei rozumieć jako dowiedzenie się o istnieniu tych okoliczności lub środków dowodowych w zakresie umożliwiającym powoływanie się na nie. Owe okoliczności i środki dowodowe, aby zostać wykryte, muszą jednakże (co wymaga szczególnego podkreślenia) istnieć w sensie obiektywnym już w czasie trwania postępowania zakończonego zaskarżonym wyrokiem. Jak stwierdził bowiem Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68 (OSNC 1969 nr 12, poz. 208) środek dowodowy, który powstał po uprawomocnieniu się wyroku, nie stanowi podstawy wznowienia postępowania przewidzianej w art. 403 § 2 k.p.c. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 13 października 2005 r., IV CZ 96/05 oraz z dnia 10 lutego 2006 r., I PZ 33/05 (OSNP 2007 nr 3-4, poz. 48), przy czym w pierwszym z wymienionych orzeczeń Sąd Najwyższy dodał także, iż w świetle art. 403 § 2 k.p.c. możliwość powoływania nowych faktów i dowodów jest ograniczona jedynie do tych okoliczności i środków dowodowych, które istniały już w okresie trwania zakończonego postępowania. W postanowieniu z dnia 16 maja 2008 r., III CZ 20/08 (LEX nr 420807) Sąd Najwyższy wyjaśnił natomiast, iż w przepisie art. 403 § 2 k.p.c. chodzi o późniejsze wykrycie faktów i dowodów dla strony nie tylko nieznanych w toku poprzedniego postępowania, lecz których także nie mogła znać, choć istniały już w toku tego postępowania, ale nie były objęte materiałem sprawy. Dodać w tym miejscu wypada, że z końcowego zwrotu art. 403 § 2 k.p.c. wynika nadto, że „wykrycie” odnosi się do okoliczności i dowodów w poprzednim postępowaniu w ogóle

nieujawnionych i wtedy nieujawnialnych, bo nieznanymi stronom. Strona może więc powołać się na nie jedynie wówczas, gdy nie mogła z nich skorzystać przed rozstrzygnięciem, albowiem wymieniony przepis obejmuje wyłącznie fakty nieujawnialne albo stronie nieznanymi i dla niej niedostępne. Fakty natomiast ujawnialne, czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2008 r., I ACa 172/08, OSA 2009 nr 5, poz. 60 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 134/04, LEX nr 151652). Nie można również oprzeć skargi o wznowienie postępowania na rzekomym „wykryciu” okoliczności faktycznej i środka dowodowego znanych stronie, a pominiętych przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 381 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 178). Niezależnie od poglądów zawartych w przedstawionych orzeczeniach, które Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie ubezpieczonego w pełni podziela, należy dodatkowo zauważyć, że w postanowieniu z dnia 10 stycznia 1977 r., I CO 5/76 Sąd Najwyższy wyjaśnił wprost, iż nie stanowi podstawy wznowienia postępowania według art. 403 § 2 k.p.c. opinia biegłego sporządzona w innej sprawie po prawomocnym zakończeniu procesu, którego wznowienia dotyczy skarga o wznowienie postępowania. Z kolei w postanowieniu z dnia 12 listopada 1998 r., II UKN 306/98 (OSNP-wkł. 1999 nr 3, poz. 3) Sąd Najwyższy stwierdził, że orzeczenie lekarskie, które zostało wydane po dacie uprawomocnienia się wyroku, nie stanowi podstawy wznowienia postępowania przewidzianej w art. 403 § 2 k.p.c. Również w postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2000 r., II UKN 167/00 (PPiPS 2001 nr 6, poz. 70) Sąd Najwyższy uznał, iż uzyskanie po prawomocnym zakończeniu sprawy nowego zaświadczenia lekarskiego nie jest ustawową podstawą wznowienia postępowania przewidzianą w art. 403 § 2 k.p.c. Analogiczne stanowisko zajmował Sąd Najwyższy także w najnowszym orzecznictwie, którego przykładami mogą być postanowienia: z dnia 15 grudnia 2009 r., II PZ 24/09 (LEX nr 577836), czy też z dnia 19 marca 2010 r., II PZ 5/10 (LEX nr 583798).

Odnosząc przedstawione wyżej rozważania do stanu faktycznego charakterystycznego dla rozpoznawanej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że

skarga ubezpieczonego nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia już choćby z tej przyczyny, iż powoływany się przez niego na fakt zaliczenia przez organ rentowy J. R. pracy wykonywanej na takim samym stanowisku, jak to które zajmował ubezpieczony, do okresu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, o czym dowiedział się on w marcu 2011 r., w żadnym razie nie mógł stanowić będącej podstawą wznowienia postępowania okoliczności faktycznej istniejącej w sensie obiektywnym już w czasie trwania postępowania zakończonych zaskarżonym wyrokiem, a jedynie ujawnionej w późniejszym czasie. Wobec tego, iż Jan R. był współpracownikiem ubezpieczonego, a więc osobą niewątpliwie ubezpieczonemu znaną, nie istniały z kolei jakiegokolwiek przeszkody w tym, aby został on zgłoszony jako świadek w postępowaniu zakończonym zaskarżonym obecnie orzeczeniem i złożył zeznania dotyczące rodzaju pracy wykonywanej przez ubezpieczonego oraz jej wymiaru.

Kierując się wskazanymi wyżej motywami, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że zażalenie ubezpieczonego nie było uzasadnione, albowiem jego skarga o wznowienie postępowania została wniesiona w okolicznościach, w których – jak trafne uznał sąd drugiej instancji – wskazane w tej skardze podstawy prawne wznowienia postępowania w rzeczywistości nie występowały. W takiej natomiast sytuacji zaistniały warunki do zastosowania art. 410 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05).

Mając to na uwadze oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.